

tiones justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus (Psal. xxxiii, 20). De tertio dicitur in Job : *Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte eum opprimet tempestas Job. xxvii, 20*. Primum igitur diluvium est vitiorum; deinde, diluvium tribulationum; deinceps, diluvium miseriæ et tenebrarum. Primum est peccati; secundum, mundi; tertium, inferni. Pisces primi sunt oblectamenta; secundi, iniqua tentamenta; tertii, perpetua tormenta. Hinc in Evangelio de bonis piscantibus, vitia calcantibus, tentamenta superantibus, æterna tormenta vitantibus, dicitur : *Elegerunt bonos in vasis suis, malos autem foras miserunt (Matth. xiii, 48)*. Arcæ vero gratiæ gratias referimus, **694** quia per eam, scilicet Mariam et ejus Filium, utrumque diluvium evasimus.

9. Arca quoque testamenti typum tenet sanctæ Dei Genitricis. Illam fecit Bezeleel; istam condidit Emmanuel. Bezeleel Oliab in opere scqium habuit; et Virgo quoque virginum condita, præelecta, præservata, præparata, et ornata per Spiritum sanctum et ejus omnipotentem Filium fuit. Bezeleel interpretatur Umbra Dei; Oliab, Protectio mea: prior ille Spiritus sancti, iste vero typum tenet Filii. De illo dicitur ad Mariam in conceptione Filii beatissimi : *Virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. i, 35)*; item ad Joseph : *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim ex ea natum est de Spiritu sancto est (Matth. i, 20)*. Iste vero ad Patrem clamat in Psalmo : *Protege me a facie impiorum qui me affecerunt (Psal. xvi, 8, 9)*; item de eodem : *De venire matris meæ tu es protector meus*; item : *Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis (Psal. lxx, 6, 7)*. Bezeleel ergo cum socio arcam Testamenti fabricavit: sancta quoque Trinitas Virginem sibi sanctificavit, ac templum sanctissimum consecravit, hospitiumque mundissimum sibi præparavit, thalamum quoque de quo sponsus præ filiis hominum speciosus ad publicum procederet, decenter præornavit. Neque enim Pater abesse potuit, ubi Spiritum et Filium cooperari voluit. Quæcunque enim Pater facit, hæc eadem similiter et Filius facit. Neque enim Filius potest a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem (Joan. v, 19). De Spiritu quoque legitur in libro Psalmorum : *Verbo Domini cæli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum (Psal. xxxii, 6)*. Apostolus quoque de tribus personis ita : *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, ipsi gloria (Rom. xi, 36)*. Pater ergo in consecratione Virginis exhibuit claritatem; Filius, humilitatem; Spiritus sanctus, charitatem. Pater lumen exhibuit rationis; Filius, cinerem humiliationis; Spiritus sanctus, oleum dilectionis. Pater exhibuit potentiam; Filius, sapientiam; Spiritus sanctus, omnium virtutum gratiam. Pater, auctoritatem contra peccatum; Filius, humilitatem contra mundum; Spiritus sanctus charitatem erga Deum et proximum. Filius, carnis mortificationem; Spiritus sanctus, compunctionem; Pater celestium contemplationem. Filius docuit

eam divina operari; Spiritus sanctus, amare et amari; Pater, cœlestia contemplari. Filius eam erudit, Spiritus eam provehit, Pater eam perficit. Filius eam purificat, Spiritus pacificat, Pater eam honorificat. Hæc dicens, opera vel dona Trinitatis non divido, sed fideliter inseparabilia assero. Sicut enim in essentia unitas, ita in operatione identitas.

10. Arca vero Testamenti de lignis Sethim facta est; et Maria de spinoso et hispido Judæorum populo et arido procreata est, qui utique spinosus de tractione, hispidus superstitione, aridus fuit unctiōne divinæ gratiæ. Unde spinosus spineam coronam Regi suo exhibuit, et in eum sicut ignis in spinis exarsit. Sethim enim interpretatur Spinæ. Aliter Eva spina, rosa Maria. Revera Eva spina fuit, quæ et virum suum ad mortem pupugit, et posteritati suæ peccati aculeum infixit. Unde apostolus : *Per unum hominem peccatum in travit in mundum, et per peccatum mors; et sic in omnes pertransiit (Rom. v, 12)*. Lignaverō sancti Patres fuerunt, qui licet in radice aruissent arboris, spem tamen certissimam habentes in hoc adventu Salvatoris, tanquam peregrini et incolæ in hoc mundo habitabant, tanquam nihil habentes, et omnia possidentes (II Cor. vi, 10). Castigabant cum vitis et concupiscentiis corpora sua, euntes ibant et flebant mittentes semina sua (Psal. cxxv, 6). Unde quidam ita : *Conversus sum, inquit, in ærumna mea, dum configitur spina (Psal. xxxi, 4)*. Ad commendationem vero gratiæ suæ, et ad destructionem humanæ sapientiæ, Deus de femina, sed virgine, descendente de spinosa Patrum origine, dignatus est carnem assumere, ut similem simili redderet, contrarium contrario curaret, pestiferam spinam evelleret, peccati chirographum potentissime deleret. Humilitas per sexum femineum commendatur, gloria virginis et majestas opitulatur, peccatum gratia ejicitur. Eva ergo spina fuit, Maria rosa extitit: Eva spina, vulnerando; Maria rosa, omnium affectus mulcendo. **695** Eva spina, infigans omnibus mortem: Maria rosa, reddens salutariferam omnibus sortem. De liquore spinei corticis fit encaustum unde scribitur: de carnali mente tua fluxus nascitur concupiscentiæ, qui in ipsa et in Adam peccatum actuale, in posteris originale transfudit. De hac vero Apostolus ita clamat : *Littera occidit, spiritus autem vivificat (II Cor. iii, 6)*. Ac si diceret : *Per unum hominem mors, et per unum hominem resurrectionis mortuorum: et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (I Cor. xv, 21, 22)*. Maria autem rosa fuit candida per virginitatem, rubicunda per charitatem: candida, carne; rubicunda, mente: candida, virtutem sectando; rubicunda, vitia calcando: candida, affectum purificando; rubicunda, actum carnalem mortificando: candida, Deum diligendo; rubicunda, proximo compatiendo.

11. De lignis vero Sethim condita est arca (Exod. xxv, 10), in quo thuribulum, manna et virga sunt recondita: quia licet Maria de patrum natura per

peccatum vitata duceret originem, præelecta tamen per Spiritum sanctum et præservata ad purum, Deum nobis obtulit et hominem. Thuribulum sacrosanciam carnem significat Salvatoris, quæ aurea dicitur; quia nullius passa est detrimentum pudoris, Agnus scilicet sine macula, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (I Petr. ii, 22), de quo per propheticum dicitur eloquium : *Ecce puer meus electus, posui super eum spiritum meum (Isa. xlii, 1)*. Carbones thuribuli, sunt opera Jesu Christi. Carbones isti aliquando mortui, quandoque vero sunt ignei; quia in Salvatore nostro nunc propria tolerabat humanitas, nunc propria faciebat divinitas. Ignis in carbone, divinitas est innocens in opere. Ignis in prunis, evidens est indicium divinitatis. Carbo mortuus, in præsepe jacens: igneus, dæmonia expellens. Mortuus, in Ægyptum fugiens: igneus, vendentes et ementes columbas de templo eiciens. Mortuus, dormiens in navi: igneus, imperans ventis et mari. Mortuus, subditus parentibus:

igneus, quatuor satians hominum millia de septem panibus. Mortuus, ad puteum Jacob rogans potum: igneus, circa Jericho illuminans cæcum, et sanans leprosum. Carbo erat mortuus, dum a diabolo tentaretur: igneus, dum ei ab Angelis ministraretur. Mortuus, in proditiōne discipuli: igneus, in filio Reguli. Sopitus, ante præsidem: igneus, circa Tyberiadem. Sopitus, dum ei Herodes illuderet: igneus, dum mortuorum suscitator magnificus fieret. Sopitus, dum ei acetum cum felle mistum propinaretur: igneus, dum ab eo decem leprosi mundarentur. Sopitus, dum a Judæis se absconderet; sopitus dum cum publicanis et peccatoribus ederet: igneus, dum ambularet super undas; igneus, dum ex aqua facto vino lætificaret convivas. Sopitus, jacens in conabulis: igneus, fulgens in miraculis. Sopitus, ante tribunal præsidis: igneus, in filia Chananitidis. Sopitus, in cruce: igneus, in monte. Prunæ ergo mortuæ erant humanitatis opera: ignitæ, divinitatis miracula.

646 IN PARABOLAM DE VILICO INIQUITATIS

SERMO.

Indignus Bernardo nostro. Est Bernardi alterius monachi Cluniacensis.

PROCEMIUM

AD MATTHEUM EPISCOPUM ALBANENSEM.

Reverendissimo domino suo MATHEO, venerabili Dei gratia Albanensi episcopo, frater BERNARDUS utique suus, quidquid servus domino, et filius patri.

Quod a Roma per dominum Servulum charissimum nostrum Belyacensem abbatem Supereminentia magnitudinis vestræ parvitati meæ mandaverat, videlicet quod ea, quæ super Evangelium de vilico iniquitatis Deus mihi dixisse donaverat, vobis transcriberem: etsi sero, nunc tandem (non minimum pavidus, ne quid ibi confusum vos offendat) transmitto. Super hoc igitur quæso vos in me pietatis et charitatis abundare visceribus; quatenus et ignoscatis mihi quod distuli, et emendatis vobis incorrectum quod obtuli. Auctoritati namque prudentiæ vestræ reservavi id corrigendum, et suppliciter offero. Et cultellum, qui vulgo Quiniens nuncupatur, habens manubrium de ebore, cum chartula mitto, quatenus imposturam, quam avulsione dignam adjudicaveritis, meo gladio succidatis. De cætero precor vestræ pietatis abundantiam, ne in orationibus vestris obliviscamini mei, qui sine oblivione vestri quotidie memoror, ubi propensius posco misericordiam Dei. Valete.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum:

C et hic diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona illius, etc. (Luc xvi. 1-9.)

1. Hujus sancti Evangelii lectio quantæ sit utilitatis, et in historia simpliciter ad litteram dicta, et moraliter expedita, prudens auditor advertet, si aurem cordis apposuerit, et ex Deo est. Sic enim Veritas ait: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*. Qui subjungit reprobis dicens: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis (Joan. viii, 47)*. Dicamus ergo: *Homo quidam erat dives*. Quantum ad litteram nos id enarrare non convenit: littera enim per se patet, cujus tamen utilis est narratio minus doctis, minusque capacibus cæteris sit exponenda. *Homo quidam erat dives*, etc. Homo ille, iste est de quo Apostolus ait: *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo*. Qui quidem merito dicitur homo, quasi singularis. Unde propheta: *Homo est, et quis cognovit eum? (Jerem. xvii.)* Ac si dicat: *Super excellentiam ejus quis enarrabit? Sequitur: Erat dives*. Vere dives, sicut scriptum est: *Cum esset dives in omnibus, factus est pauper pro nobis, ut nos sua paupertate ditaret (II Cor. viii, 9)*. Et item de eodem Domino dicitur: *In dextera ejus ignea lex (Deut. xxxiii, 2)*; *in sinistra vero illius divitiæ et gloria (Prov. iii, 16)*. Cui bene convenit, *erat*: quia de eo dicitur: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. i, 1)*. Qui

habebat villicum. Revera habuit villicum et villam; quia Domini est terra, et plenitudo ejus (Psal. xxiii, 1): et ipse ait: *Data est mihi omnis potestas in celo et in terra* (Matth. xxviii, 18). Tamen in terra nihil voluit possidere, sicut idem de semetipso ait: *Non habet Filius hominis ubi caput reclinet* (Luc. ix, 58): paupertatis nobis relinquens exemplum. Et tamen villicum eum habuisse videamus et villam, hoc modo.

2. Villa est propria terrena possessio pluribus vestita colonis; per quod significatur terrena hæc corporum nostrorum compaginatio, primo multis ornata virtutibus, quasi multis inhabitata viris. In hac sua villa Dominus ad custodienda bona sua, quæ plura habuit, villicum posuit interiorem hominem, quem tantæ valetudinis fecit, tanti decoris, ut ad imaginem et similitudinem suam formaret: tantæque potentie per sibi datum liberum arbitrium, ut in quamlibet partem boni malive flecteretur. Villicum etiam tantis munivit presidiiis, ut nullius ope præter solius ejus, scilicet Domini, egeret contra quoslibet cujuscumque impugnationis incursus. Posuit namque in ea murorum custodem prudentiam: defensorem, fortitudinem: dapiferum, temperantiam: justitiarium ad tuenda jura, justitiam. Isti quantæ fuerint sollicitudinis, quantæque strenuitatis in suis peragendis officiis, ex eorundem propriis definitionibus videtur, quæ sunt hujusmodi. Prudentia est cognitio rerum appetendarum et fugiendarum. Fortitudo est firmitas animi adversus ea quæ temporaliter sunt molesta. Temperantia est refrenatio cupiditatis adversus ea quæ carnaliter delectant. Justitia est reddere unicuique quod suum est.

697 3. Quomodo vero hæc virtutes, quasi solertes viri, in villa sibi commissa officia sua compleant, audiamus. Prudentia custos familiæ suam sic facit officium, dicens: *Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit: sero, an media nocte, an galli cantu, an mane, etc.* (Marc. xiii, 35). Scitis quia non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed sanguine quasi Agni immaculati et incontaminati Jesu Christi Domini nostri (I Petr. i, 18, 19). Non simus concupiscentes malorum, neque idololatræ efficiamur (I Cor. x, 6, 7): avaritia quippe ipsa est idolorum servitus. (Coloss. iii, 5). Neque fornicemur, sicut illi qui ceciderunt uno die viginti tria millia: neque tentemus Deum, sicut qui a serpentibus perierunt: neque murmuraverimus, sicut qui perierunt ab exterminatore. Quæ omnia scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt (I Cor. x, 8-11). Fortitudo quoque sic suos hortatur in acie dicens: *Estote fortes in bello, et pugnate cum antiquo serpente, et accipietis regnum æternum.* Et item: *Ne terreamini ab iis qui occidunt corpus, postea vero non habent quid faciant* (Luc. xii, 4). Dominus fortis et potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas, principes vestras; et elevamini, portæ æternales; et introibit rex glo-

ria (Psal. xxiii, 8, 9). Leo quippe rugiens circumcui quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide (I Petr. v, 8, 9). Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet (Luc. xi, 21). Itaque viriliter agite et confortamini, et omnia vestra in charitate fiant (I Cor. xvi, 13, 14). Empti enim estis pretio magno: glorificate et portate Deum in corpore vestro (I Cor. vi, 20), sicut portavit Apostolus dicens: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio an angustia? an persecutio? an periculum? an gladius? Certus sum quod neque mors, neque vita, neque presentia, neque futura poterunt nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu* (Rom. viii, 35, 38). Temperantia vero sic sollicitat dicens: *Videte ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate, et curis hujus mundi* (Luc. xxi, 34). Scriptum est enim: *Væ, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem* (Isa. v, 22). Sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapes quisque debet accedere. Inter cætera enim sua mala Sodoma panis abundantia periit, ad Jerusalem Domino per prophetam dicente: *Hæc est iniquitas sororis tuæ Sodomæ, saturitas panis et abundantia* (Ezech. xvi, 49). Hinc Apostolus ait: *Multi ambulantes post concupiscentias suas, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi: quorum finis interitus, quorum deus venter est, et gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt* (Philipp. iii, 18, 19). *Esca ventri et venter escis, Deus autem et hunc et has destruet* (I Cor. vi, 13). Nequaquam igitur in illis voluptatem appetas, sed necessitati succurre. Justitia autem sic villæ jura tuetur, dicens: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris* (Tob. iv, 16). Quia hinc Salomon ait: *Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abominabile est apud Deum* (Prov. xx, 10). Et: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis similiter* (Matth. vii, 12). Et sic implebitis quod Moyses ait: *Justus modius sit vobis, æquusque sextarius* (Levit. xix, 36). Itaque cum debeat tibi quidpiam frater tuus, et abstuleris pignus ad eo, ante solis occasum pignus restitue (Deut. xxiv, 10-13). Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum (Matth. v, 20). Quorum legalis erat justitia, oculum pro oculo, dentem pro dente (Exod. xxi, 24), ultionem pro ultione. Nobis autem dicitur: *Diligite inimicos vestros; benefacite his qui vos oderunt* (Matth. v, 44): *neque malum pro malo reddentes, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes* (I Petr. iii, 9). Hinc Paulus ait: *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis* (Rom. xiii, 8). *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi: et hæc faciens carbones ignis congeres super caput ejus* (Rom. xii, 20). Sic utique aio ego Justitia, et volo fieri.

4. In hac etiam villa dives Dominus quasi rucolas habuit, qui redderent ei fructus usurarios temporibus suis: qui sunt hujusmodi, bonitas, benignitas, modestia, mansuetudo, concordia, pax, patien-

tia, misericordia, charitas. Super hos etiam posuit ad custodiendum si deliquissent, qui accusarent, qui testificarentur; qui judicarent, qui punirent. Conscientia quippe ipsa est accusatrix, memoria testis, ratio judex, timor carnifex. Quod enim conscientia accusat, memoria testificatur: et quod ratio judicat, timor exerceat, dicens, *Dominus regnavit, irascantur populi; qui sedet super Cherubim, moveatur terra* (Psal. xcvi, 1). 698 *Ignis in circuitu ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida* (Psal. xlix, 3). Et impiis dicit: *Ita, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus* (Matth. xxv, 41), ubi ignis est qui non tepescit; vermes qui non moriuntur, tortores qui non lassescunt: ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

5. Villam suam his aliisque tutoribus fortem tradidit Dominus villico, pluribus plenam bonis; quibusdam corporis, multis propriis ipsius hominis interioris. Septem quippe sunt hæc bona corporis: pulchritudo, fortitudo, velocitas, libertas, sanitas, voluptas, diuturnitas vitæ. Septem quoque sunt bona animæ: sapientia, amicitia, concordia, honor, pietas, potestas, jucunditas. Præter hæc propria, communia sunt multa data rusticis; alia his, et alia illis. Bona enim sunt divitum divitiæ suæ, ne eos paupertatis molestia frangat; bona pauperum, penuriæ suæ, quibus castigantur, ne per incontinentiam defluant; fortium, fortitudo, ut ad bona opera convalescant; debiliū, imbecillitas, qua refrenantur, ne quod velint malum perficiant; insipientium, sua simplicitas, qua humiliantur ne superbiant. Omnino quidquid in hac vita nostra fragilitas possidet, pius conditor, quantum in sua bonitate est, ad bonum nostrum nobis quotidie confert, scilicet vel ad correptionem pravitatis, vel ad profectum virtutis. Sed (ut verbis beati Gregorii utar) quæ ad usum accipimus vitæ, ad usum convertimus culpæ (Homil. in Evang.). Valetudinem corporum in usum consumimus vitiorum; bona mentis in usum expendimus vanitatis. Et hoc est quod dicitur: *Qui diffamatus est apud eum, quasi dissipasset bona ipsius.*

6. Operæ pretium est scire quis diffamaverit villicum, vel unde prodierit infamatio. Petulantia ipsa est, quæ disseminavit infamiam: quæ tunc dicitur infamare, cum non erubescit negligentiam suam declamare, sicut ibi: *Nullum pratium sit quod non pertranseat luxuria nostra; coronemus nos rosas antequam marcescant, ubique relinquamus signa lætitiæ nostræ* (Sap. ii, 8, 9). Quippe hæc talis locutio plane infamatio est. Fit autem triplici voce, scilicet cogitationis, locutionis, et operis. Habet enim cogitatio vocem suam. Unde Dominus cogitanti Moysi ait: *Quid clamas ad me?* (Exod. xiv, 15.) Et David ad Dominum: *Cogitatio hominis confitebitur tibi* (Psal. lxxv, 11). Habet et opus vocem suam. Unde Dominus ad Cain: *Sanguis fratris tui clamat ad me de terra* (Gen. iv, 10). Prodit autem infamia nostra ex his quæ fiunt aut contra naturam, aut contra legem,

aut contra consuetudinem. His tribus modis quidquid agimus, vertitur in peccatum. Et quia villicus bona domini sui in hæc dissipaverit, dictum est ei: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ; jam enim amplius non poteris villicare.* Illud non semel aut iterum, sed tertio jam comminatur Dominus villico suo, videlicet ante legem, sub lege, sub gratia; et per tres nuntios, per quos omnia sua nobis consilia dicit, id est, per hominem, per spiritum, per familiare mandatum. His Dominus secreta sua solet notificare, atque per os alii quibusque jubet: cum quibus ire solet timor, et modo jungitur illis, ferens ista tria quæ semper habere solet, clavam comminationis, radium cognitionis, virgam doloris; ad incutiendum terrorem, ad videndum errorem, ad habendum mœrorem; incipientium, proficientium, perficientium. Nota quod in hoc facto cognoscitur mirabilis pietas hujus Domini, qui non circumvenit servum suum, sed ad reddendam rationem prius submonet eum, quam judicet. Sic quoque visus est Abraham dixisse, cum loqueretur ad eum de Sodomis: *Descendam et videbo per memetipsum si sic, ut rumor est, opere compleverint* (Gen. xviii, 21). Et hic instrumur, non statim debere dari fidem quibuslibet verbis; sed si sic est, ut dicitur, prius adhibere cautelam.

7. Sequitur: *Quid faciam?* Hæc querimonia de præmissa comminatione procedit. Sic utique quidam cum mortem sibi venire de prope vident, se male vixisse scientes, timore perterriti, quid fecerint, vel qualiter id emendare debeant, secum satis amarissime exquirunt, dicens: *Quid faciam? Fodere non valeo, mendicare erubesco.* Hæc duo verba in persona illorum loquitur, qui hæc duo timent in poenitentia: scilicet afflictionem corporis 699 et paupertatem: quorum alterum intelligitur per *fodere*, alterum, per *mendicare*. Ut enim sic moraliter dicam, fodere est sarculo compunctionis, et aratro confessionis in fructus bonæ operationis cordis nostri jugera dissulcare: quod facere propheta nos admonet dicens: *Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra* (Joel. ii, 13). Et hinc est illud quod ait custos vineæ de sterili ficulnea ad dominum suum: *Dimitte eam et hoc anno, ut ego veniens fodiam circa illam, et apponam stercora* (Luc. xiii, 8). Sed hoc iste de quo hic agitur, primo facere pertimescens, ait: *Fodere non valeo.* Contra quem recte per Salomonem dicitur: *Piger propter frigus arare noluit; mendicabit ergo æstate, et non dabitur ei* (Prov. xx, 4). Qui enim nunc propter pavorem mentis, aut torporem macerare se per poenitentiam et affligere negligit; cum sol justitiæ in judicio, velut in æstate, claruerit, quæret requiem, sed non accipiet, quia propter illam operari bona contempsit.

8. Sequitur: *Mendicare erubesco.* Hoc igitur ad litteram tantum. Sunt enim quidam, qui erogando bona sua pauperibus culpas suas redimere vellunt, et hoc cogitando pertractant: sed postmodum timentes ne egeant, erga egentes tenaces fiunt, et ab